

Wommelgemse Heemkundige Kring "De Kaeck" VZW

MEDEDELINGENBLAD

Ledenblad: oktober - november 2020 - nummer 389
Tweemaandelijks tijdschrift, verschijnt op 1 februari, 1 april, 1 juni,
1 augustus, 1 oktober, 1 december
Oplage: 180 expl.
ISSN=0777-804X

Verantwoordelijke uitgever: Eddy Smits- Schaarbosstraat 10 – 2160 Wommelgem – tel.: 03 354.40.72
e-mail: eduard.smits@skynet.be - "W.H.K. De Kaeck www.dekaeck.be - Bankrekening : BE12 9799 5205 4092

TE NOTEREN: Ten gevolge van de corona
pandemie werden alle activiteiten, gepland voor
de komende maanden, afgelast.

PRENTKAARTEN

Prentkaartjes met vakantiegroeten mochten we
ontvangen van Hélène Herteleer uit onze "zuster-
gemeente" Scheffau am Wilden Kaiser-Oostenrijk.
(Een vraag die zich opdringt: hebben wij nog wel een
"zustergemeente"? Je hoort er in elk geval niets
van....)

NECROLOGIE

Constant Dams overleden

Graag brengen we aan deze man, die zowat
heel zijn leven heeft gewijd aan, hetgeen men wat
denigrerend de "amateur muziek" noemt, een hulde.
Zelf was hij op het muzikale vlak geen amateur maar
iemand die gerust zijn been kon zetten naast de
bekende "beroeps"klarinetten uit onze contreien.

Stan komt uit een muzikale familie en werd
te Wommelgem geboren op 1 juli 1940. Vader Juul
speelde trompet, nonkel Clement Dams trombone
en langs moeders kant was er ook nog Eduard
Dyckmans. Drie gewaardeerde amateur-muzikanten.
Van vader Juul bijvoorbeeld is geweten dat hij
samen met Sool Plompen tijdens het optreden van
"De Verbroedering", op de wereldtentoonstelling in
1938 solist was in "Victor en Jozef - polka pour deux
pistons". 't Stond zo op de affiche.....

Het muzikale GEN was dus niet veraf en
Stan werd er rijkelijk mee bedeed. Reeds van

kindsbeen af borrelde het muzikale talent naar
boven. Zijn eerste
muzikale stappen zette
Stan samen met z'n
vader toen de harmonie
einde 1945 begin 1946
de muzikale draad terug
opnam. Het talent van
die kleine bleef niet
onopgemerkt. Toenmalig
dirigent Jan Van
Uytbergen (militair en
beroeps-muzikant) zal er
wellicht voor wat tussen
gezet hebben en men
stuurde Stan naar de muziekschool. En zo begint een
leven vol muziek en werd reeds snel duidelijk dat
Stan een muzikaal fenomeen was.

In die vroege vijftiger jaren werd hij een
"Wommelgemse kop". Normaal wordt je dat op het
einde van je leven maar het muzikaal talent van Stan
was zo groot dat heel Wommelgem storm liep om
"die kleine", tijdens een concert, op zijn klarinet te
horen spelen. En niet enkel tijdens een concert liet
Stan horen wat hij kon. Juul Versmissen vertelde dat
tijdens de vele dorpsuitstappen, bij bezoek aan een
café (en er waren er in die tijd heel wat), "Kleine
Stan" op den biljart werd gezet en hij de aanwezigen
vermaakte én verstomde met zijn muzikaal genie.
Men vergat zowaar zijn pint uit te drinken!

De muziekschool en de harmonie dat waren
de dingen die Stan interesseerden. Tevergeefs zijn
we op zoek gegaan naar een naam van een eerste
lief, alle jonge snaken zijn wel eens verliefd geweest
op een meisje waar ze toch niet mee trouwden,
maar 't moet zijn dat dit lief "klarinet" heette. Zijn
inspanningen monden uiteindelijk uit in het behalen

van de "regeringsmedaille" en een dik verdiende eerste prijs klarinet aan het conservatorium.

Toen dirigent Eduard Verhelst het in 1969 voor bekeken hield, moest het bestuur van de K.H. De Verbroedering niet lang zoeken naar een opvolger. In eigen rangen hadden ze immers de ideale kandidaat maar.... hij had het niet getroffen. De harmonie kende in die periode een serieuze terugval maar er was een klein mirakel op til. Einde 1969 traden enkele jongeren in het bestuur: een jonge dirigent en jonge bestuurders dat moest klikken. De toekomst zag er plots heel wat rooskleuriger uit.

In 1970 werd reeds heel wat verwezenlijkt, denk maar aan het verenigingsblad van de Verbroedering dat toen het levenslicht zag (en dit jaar reeds aan de 51ste jaargang bezig is), maar ook en veel belangrijker: de oprichting van een "muziekschool" in de schoot van de Verbroedering (thans een autonome vereniging met de naam "Verjegro"). Stan stond in voor het muzikale aspect en het organisatorische deel kwam in handen van de toen piepjonge Eddy Smits. Het werd een verhaal van vallen en opstaan maar één constante was er wel: jongeren leerden bij de Verbroedering muziek en kwamen er, met mondjesmaat weliswaar, de muzikale rangen versterken. Lessen werden gegeven in de Rijksschool, toen nog in houten barakken en op Kandonklaar in het "kaartershuisje". En 't ging er streng en schools aan toe: reeds in 1971 namen er twaalf leerlingen deel aan de door de school ingerichte examens.

Vanuit het bestuur werden er acties ondernomen om in Wommelgem een officiële gemeentelijke muziekschool op te richten. En dit had bijna succes: in 1974 voorzag de gemeentebegroting de oprichting van een muziekschool... 't Is er spijtig genoeg niet van gekomen.

In 1970 werd in De Verbroedering gestart met het inrichten van een jaarlijks concert. Iets dat in het begin niet zo evident was maar Stan sleurde "de muzikanten er wel door" (terloops gezegd: het jaarlijks concert van de K.H. De Verbroedering heeft tot op heden onafgebroken stand gehouden).

Stan sleutelde dus aan z'n harmonie en hetgeen in 't begin een verloren zaak leek; keerde volledig om. Stilaan veranderde de harmonie in een gewaardeerd orkest dat op hoogstaande wijze muziek bracht. Reeds in 1973 was ze in staat om terug aan wedstrijden deel te nemen. Stan Dams behaalde met z'n muzikanten op 6 mei van dat jaar 86,5% in eerste afdeling. Niet enkel de toenmalige Fedekam klassering was van tel maar ook de veel belangrijkere deelname aan het provinciaal orkesttornooi waar, in het volgende jaar, de

promotie naar uitmuntendheid verwezenlijkt werd.

Gek genoeg werd in die periode, door de muziekfederaties, het concertgebeuren steeds minder gepromoot en dit ten voordele van het Showkorps. Ook de Verbroedering ontsnapte niet aan deze trendwijziging. Het toenmalig bestuur liet zich verleiden en ging de richting van een showband uit. 't Was natuurlijk een mooie groep op 't straat maar het concertgebeuren verzeilde omzeggens op de tweede plaats. De beleidskeuzes van het toenmalige bestuur leidde tot een breuk tussen dirigent en muziekkorps. Zo kwam er in 1978 een einde aan de samenwerking die nog zulke mooie toekomstperspectieven in zich had. Voor de Verbroedering een aderlating, maar Stan musiceerde ondertussen lustig verder. En hier is de uitdrukking "muziek vol leven" zeker op z'n plaats. Hetgeen hij soms uit z'n klarinet toverde deed heel wat mensen vol bewondering toeluisteren.

De harmonie "Vrede en Vermaak" uit Borsbeek werd zijn "nieuwe vereniging". Staf De Gier was in de wolken met zo'n aanwinst en de Borsbeekse harmonie schakelde een versnelling hoger.

Een vijftiental jaar later zag men in dat het "showorkest" toch niet de juiste richting was en de vele korpsen die voor het showelement gekozen hadden, sloegen stilaan maar zeker terug de weg naar het podium in. Ook de Verbroedering ondervond dat het showorkest geen haalbare kaart was, financieel zelfs onhaalbaar, en stootte einde negentiger jaren de showband af. Het orkest keerde terug naar haar roots: het concertpodium. Op dit moment werd maar eerst duidelijk hoever het muzikale peil gedaald was en het vergde jaren om het vroegere niveau te benaderen. Met weemoed werd er teruggedacht aan Stan Dams.

Op een gegeven namiddag nu een vijftiental jaren geleden in de mooie tuin van Lindenberg, kwam de harmonie terug in contact met Stan. 't Was misschien zo voorbestemd en de oude plooiën werden gladgestreken: Stan trad terug toe tot de Verbroedering. Niet als dirigent ditmaal maar hij zette zich op de eerste rij bij de klarinetten. Een hele stap vooruit. En ook in de muziekopleiding ging hij samen met Eddy Smits, juist zoals vroeger, opnieuw aan de slag om jongeren te begeleiden bij hun eerste stappen op het muzikale vlak.

En dan sloeg het noodlot toe. Stan deed een lelijke val waarbij hij zijn gehoor volledig verloor. Iedereen dacht dat hij verloren was voor de muziek. Als je niet goed hoort, en dat weten jullie wel, is het moeilijk, bijna onmogelijk, om muziek te spelen. Maar de technische vaardigheid van Stan en de wil het toch te blijven kunnen was van doorslaggevende

aard om verder als muzikant door het leven te gaan. Het was een ongelofelijke prestatie en op het laatste concert met Borsbeek liet hij, als solist, nog eens horen tot wat hij in staat was, en dat was niet min.....

Aan de familie biedt onze kring haar medeleven aan bij dit onverwacht verlies.

WE KREGEN WEER EENS BEZOEK

Je zult via, via wel vernomen hebben dat we weer eens "bezoek" hebben gehad van mensen die het niet zo goed menen.

't Is nu al de vierde keer dat er bij ons wordt ingebroken. Tweemaal in het documentatiecentrum en tweemaal in het museum. De laatste inbraak in het heemmuseum was voor onze vereniging een echte ramp. Daar waar bij de eerste inbraak in het documentatiecentrum slechts een paar, weliswaar belangrijke, voorwerpen werden ontvreemd en bij de twee volgende inbraken er enkel materiële schade werd aangericht, was de diefstal ditmaal van een heel andere aard. Er werden heel wat waardevolle voorwerpen gestolen. Om er enkele op te sommen: de "broodpenning" van de laatste Wommelgemse Heer Charles de Neuf, de volledige collectie munten en papieren geld (ook de assignaten uit de tijd van Napoleon), de volledige collectie herinneringsplaketten "Bestendig Muziekfestival Antwerpen", de volledige verzameling eretekens uit beide wereldoorlogen en de burgerlijke eretekens, muziekinstrumenten, fossielen enz.

Buiten dat is er ook heel wat schade aangericht aan de gebouwen. Men heeft getracht de toegangsdeur naar het museum uit het kader te lichten (de voegnaden werden uitgekapt!) en toen dit niet lukte heeft men het slot uit de deur gekapt. Ondanks het feit dat dit toch heel wat lawaai moet

Overlijdenspenning van Simon Joseph Charles de Neuf, avers, revers.

veroorzaakt hebben, heeft niemand iets gezien of gehoord.... Bij de aangifte gaf de politie ons weinig hoop nog iets terug te zien.

Het voorval doet ons nadenken: hoe moet het nu verder? Heeft het nog zin dat wij een museum, een documentatiecentrum, beheren? Heeft het nog zin dat wij onze tijd steken in het

archiveren en tentoonstellen van voorwerpen en documenten uit het plaatselijke verleden met het doel dit verleden te bewaren en toegankelijk te maken voor de bevolking?

We geven het (nog) niet op! We hebben besloten om verder te werken aan de ontsluiting van het verleden. Museum en documentatiecentrum worden

heringericht en de twee entiteiten worden beveiligd met bewegingscamera's zodanig dat we verwittigd worden wanneer er ongewenst bezoek is en we op het moment zelf kunnen ingrijpen.

We hopen evenwel van verdere inbraken gespaard te blijven.

11 NOVEMBER - JAN HERTHOGS VERTELT.....

Jan Hershogs bracht zijn gehele jeugd door in Wommelgem en is nu reeds meer dan 18 jaar een gewaardeerd lid van de Wommelgemse gemeenteraad.

Verleden jaar was het 100 jaar geleden dat mijn overgrootvader Jan Van Looveren op 27-jarige leeftijd overleed. Hij was één van de laatste slachtoffers van de Dodendraad: een kilometers-lange muur van prikkeldraad onder hoogspanning tussen België en Nederland gebouwd door de Duitse

bezetter. Hij woonde in Meer bij Hoogstraten, maar de Duitsers hadden deze grensscheiding op sommige plaatsen niet gelijk gelegd met de grens (zie kaart). Hierdoor was mijn overgrootvader vier jaar lang gescheiden geweest van zijn ouders in Wuustwezel. Tijdens de oorlog waren er twee kinderen

bijgekomen in het gezin (waaronder mijn grootmoeder) en er was nog een derde op komst.

Eén dag na Wapenstilstand wou hij kost-wat-kost op bezoek gaan bij zijn ouders. Hij wou waarschijnlijk fier zijn nieuwe gezin tonen aan hen. Maar de Duitse

wachtposten lieten hen niet door. Omdat hij had gehoord dat de draad niet meer onder elektrische stroom zou staan, heeft hij op een later moment zelf geprobeerd om de draad over te raken. Jammer genoeg bleken nog niet alle draden spanningsloos te zijn en hij heeft zijn poging niet overleefd. Mijn overgrootmoeder bleef als jonge moeder alleen achter met drie kinderen en mijn grootmoeder heeft dit verlies heel haar leven met zich mee gedragen.

Tijdens Wapenstilstand wordt er steeds stilgestaan bij het offer van de soldaten, maar de burger-slachtoffers worden vaak een beetje vergeten. Nochtans bewijst dit verhaal dat een oorlog ook na een staakt-het-vuren nog slachtoffers kan maken.

PLUNDERING VAN WOMMELGEM-VERSIE 3

De plundering van Wommelgem door Nederlandse troepen op 26 mei 1589 was een onderwerp dat Sebastiaan Vrancx minstens vier keer schilderde. Naast het hier afgebeelde werk zijn er nog drie andere schilderijen bekend; één in het Louvre, Parijs, één in het Museum Kunstpalast, Düsseldorf (een reproductie van dit schilderij hangt in het gemeentehuis) en één in een privécollectie. Verder is een gerelateerde tekening bekend. Ze bevindt zich nu in The State Hermitage Museum, St-Petersburg

Er zijn maar weinig Vlaamse schilders die het thema van vechts scènes zo diepgaand hebben gevormd als Sebastian Vrancx. Vrancx, een officier bij de Antwerpse schutterij, heeft ongetwijfeld zijn militaire ervaring uit de eerste hand gebruikt als inspiratie voor zijn afbeeldingen van gevechtsscènes. Het onderwerp, dat hij als een van de eerste Vlaamse kunstenaars ontwikkelde, volgde hem

gedurende zijn hele carrière en vandaag bestaat ongeveer de helft van zijn bekende werken uit militaire en gevechtsscènes.

Of de afbeelding op de werken werkelijk het dorp Wommelgem weergeven lijkt, gezien de verschillende composities, onwaarschijnlijk te zijn. Een constante in deze werken is evenwel de kerktoren en deze toren zou wel eens de kerktoren van onze Sint-Petrus en Pauluskerk kunnen zijn (zie "De aloude heerlijkheid Wommelgem" - Div. auteurs-uitgave W.H.K. De Kaeck 1989 - V.E Wauters" Plundering van een dorp" blz. 195 e.v.)

HONDERD JAAR GELEDEN - 't STOND IN DE KRANT

Werkten mee aan dit nummer:
Bestuursorgaan, Herman Meeus, Jan Hertoghs